

SVARSTOMI METODIKOS KLAUSIMAI

1968 m. lapkričio 29 d. Vilniaus Valstybiniame V. Kapsuko universitete įvyko respublikinė konferencija filosofijos dėstyimo metodikos klausimais.

Apie buržuazinės demokratijos kritiką marksistinės filosofijos paskaitose kalbėjo docentas A. *Lozuraitis* (VVU). Mokslinį šios kritikos argumentavimą studentai dažnai pakeičia socialiniais vertinimais. Pranešėjas nurodė, kad toks galvojimo būdas iš dalies atsiranda dėl to, kad dėstyimo procese ne visada nuosekliai laikomasi istoriškumo principo. Kritikuojant buržuazinę demokratiją, dažnai klaidingai aiškinama demokratijos formalizmo esmė.

Istorinis materializmas, kaip mokslinės metodologijos taikymas visuomenės istorijai, tiria tai, kas determinuojama visuomenės ekonominės struktūros ypatybių. Demokratijos principas yra natūrali kapitalistinių gamybinių santykių išraiška. Valstybės funkcija čia yra nuosavybės teisės gynimas. Ji saugo tų visuomenės narių nuosavybę, kurie ją turi, t. y. saugo nuosavybę kaip principą. Tačiau teisinis žmonių sulyginimas tėra formalus sulyginimas. Formalumo charakteristika taikytina teisiniams visuomeninių santykių normavimui apskritai. Todėl net nuosekliausia buržuazinė demokratija visuomet yra formali. Buržuazinės demokratijos formalizmas reiškia, kad visi žmonės, kaip piliečiai, yra lygūs, tačiau teisinė lygybė nepanaikina visuomenės klasines struktūras, ekonominės klasių nelygybės. Kita vertus, ekonominė nelygybė ir teisinė lygybę padaro fikcija.

Socialistinė demokratija yra naujas demokratijos vystymosi etapas, jos formalizmo įveikimo procesas. Socialistinės demokratijos pranašumą įrodo socialinės ekonominės struktūros analizė. Politinės lygybės prasmė socializme — klasių panaikinimas, kuris padeda sukurti prielaidas išnykti politiniam lygybės principui apskritai.

Prof. *I. Zaksas* (KMI), remdamasis Kauno Medicinos instituto dėstytojų darbo patirtimi, kalbėjo apie mokslinio mąstymo formavimą mokyimo procese. Pranešėjo nuomone, klaidos, dažniausiai pasikartojančios studentų atsakymuose į pateiktus klausimus, kyla dėl negilaus pagrindinių filosofijos sąvokų įsisavinimo. Teorinę argumentaciją studentai dažnai pakeičia atskirais pavyzdžiais, nesugeba paaiškinti gamtos mokslų (pvz., Č. Darvino, I. Pavlovo, I. Sečenovo) atradimų pasaulėžiūrinės reikšmės.

Šiems trūkumams pašalinti dėstytojai ieško įvairių būdų. Pagrindinį vaidmenį mokslinio mąstymo formavime turi atlikti moksliskai argumentuotos paskaitos. Gilesniam filosofijos įsisavinimui naudojamos ir vaizdinės priemonės (diagramos ir kt.), studentams duodamos seminaruose nagrinėjamų klausimų išplėstinės tezės, išleistas filosofinių sąvokų žodynelis (sudarė J. Mažylis ir A. Katilius). Praktikuojamas studentų referatų aptarimas. Numatytas specialus kursas studentams, laikantiems valstybinį dialektinio ir istorinio materializmo egzaminą, — „Marksistinės filosofijos aktualios problemos“.

Doc. *R. Skatsgiris* (VVPI) kalbėjo apie studentų aktyvinimo būdus seminaruose. Filosofija dėstoma antro kurso studentams, studijuoti filosofiją savarankiškai jie dar negali — neturi pakankamai žinių ir įgūdžių, todėl jiems turėtų būti rengiama daugiau konsultacijų, mokslo metų pradžioje su kiekviena akademinė grupe reikėtų surengti metodinio pobūdžio pokalbius. Pedagoginiame institute studentai, aktyviai svarstantieji filosofines problemas, atestuojami be egzaminų. Didžiausias dėmesys seminaruose turi būti skiriamas giliai teorinei marksizmo-leninizmo klasiškų veikalų analizei. Filosofijos studijų lygį ryškiausiai parodo mokėjimas praktiškai naudotis marksistine metodologija, sugebėjimas spręsti tokias problemas, į kurias nėra atsakymų vadovėliuose. Viena iš priemonių, skatinančių studentų aktyvumą seminaruose, yra kontroliniai darbai, praktikuojami šiame institute.

J. Mažylis (KMI) kalbėjo apie filosofinių žinių siejimą su studentų specialybe. Pavyzdžiui, filosofijos istorijos paskaitose medicams reikia pabrėžti praeities medikų indėlį į mokslinės minties raidą. Filosofijos ir medicinos tarpusavio ryšį padėtų geriau suprasti ir kolektyvinės paskaitos, kurias skaitytų medikai ir filosofai. Čia daug padeda bendri filosofijos bei specialiųjų disciplinų katedrų posėdžiai. Tokiu pat kompleksiniu būdu rengiami ir kai kurie bendresnio pobūdžio seminarai, kuriuose padaromos filosofinės išvados iš nagrinėjamų medicinos problemų.

Doc. *E. Meškauskas (VVU)*, kalbėdamas apie marksistinės filosofijos taikomojo vaidmens nušvietimą paskaitose, pastebėjo, jog dažnai ne visai aiškiai apibūdinama filosofijos, kaip mokslo, specifika ir jos vaidmuo. Kai studentai nesupranta filosofinės problematikos, kai apie dialektinio materialistinio problemos sprendimo metodologinę reikšmę tepasako tik tiek, kad ji esanti apskritai svarbi pažinimui ar leidžianti patvirtinti tam tikrus mokslo pasiekimus, tai susidaro įspūdis tarsi filosofija būtų raktas specialiųjų mokslų atradimams. Kai per daug susižavima kitų mokslų populiarizavimu,—maža vietos belieka pačiai filosofijai, pamirštama metodologinė problemų analizė. Todėl, dėstant filosofiją, niekad nereikia išleisti iš akių jos objekto, jos santykio su kitais mokslais ir praktika. Marksistinės filosofijos metodologinis vaidmuo—būti mokslo pažangos instrumentu, nes filosofija—tai vystymosi proceso, jo sąlygų ir dėsnių aiškinimas. Marksistinė metodologija padeda įvertinti kiekvieno mokslo jau pasiektą lygį ir formuluoti naujas, dar neišspręstas problemas.

Pranešėjas pabrėžė, kad būtina išaiškinti metodologinės analizės pagrindus, išskaidyti metodologinę problematiką, nustatyti, kokių mokslų ribose gali būti išspręsti atskiri tiriamos problemos aspektai. Jeigu filosofija keltų sau uždavinį spręsti atskirų mokslų problemas, tai nieko, išskyrus nemokšišumą ir paviršutiniškumą, ji nemokytų. Filosofija gali numatyti bendriausias mokslų raidos tendencijas, bet negali duoti konkrečių atsakymų į konkrečias to ar kito mokslo problemas. Todėl filosofija negali ir neturi tikslo nurodyti kitiems mokslams, kaip jie turi išspręsti savo specifines problemas. Marksistinė metodologija—tai viso turimo mokslinio patyrimo apibendrinimas ir jo tikslingas panaudojimas tolesnei mokslo pažangai.

Diskusijose buvo pageidaujama, kad metodinės konferencijos būtų rengiamos sistemingai, nes jos padeda kelti filosofijos dėstymo lygį, yra gera pasikeitimo patyrimu priemonė. Dėstymo metodikos klausimai turėtų būti plačiau aptariamai ir spaudoje.

E. Gendrolis

JUBILIEJAUS PROGA

1968 metų lapkričio 14—16 d. Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto dvidešimtmečio proga įvykusioje konferencijoje pranešimus skaitė ir visuomenės mokslų atstovai, jų tarpe filosofai—Instituto auklėtiniai ir darbuotojai (esamieji ir buvusieji).

Filos. m. kand. *B. Genzelis* savo pranešime „Lietuvos kultūrinio palikimo vertinimo kriterijaus klausimu“ pažymėjo, kad teisinga, visapusiška praeities analizė padeda geriau suprasti ne tik praeitį, bet ir ateitį. Istorinių asmenybių ir istorinių reiškinių vertinimuose reikia laikytis marksizmo klasikų suformuluotų praeities vertinimo principų: kiekvieną reiškinį reikia vertinti konkrečiai ir sąryšyje su kitais, praeičiai nekelti dabarties reikalavimų, asmenybės veiklą vertinti ne pagal tai, ko ji nepadarė, o pagal tai, ką ji padarė savo epochos sąlygomis, apie asmenybės veiklą reikia spręsti ne iš subjektyvių jos siekių, o iš praktinių veikslių reikšmės vėlesniems įvykiams. Marksistinės metodo-